

A magyar PRT felállításának alternatívája Afganisztánban

A választások biztonsága országszerte, kisebb incidensektől eltekintve jónak volt tekinthető, különösen az afgán rendőrség jól látta el feladatát. Ez nem egyértelműen jó jel, mert a nagy támadás elmaradásának sajátos okai voltak, s más aggasztó jelenségekkel is párosult.

Afganisztán helyzete a választások után

2005 tavasza óta stabilizálódik egy, a korábbi éveknél magasabb gerillaháborús szint.

Az Al-Káida Afganisztánban is újjászerveződik, Irak-stílusú gerillaháború bontakozik ki olyan területeken, ahova nem ér el a kormány keze. 2005-ben mintegy 1500-an, köztük 85 amerikai katona, 11 kormányhű pap és 10 képviselőjelölt vesztette életét. Az Al-Káida regionális vezetői Afganisztánban a Paktika és Khoszt tartományokért felelős Szirádzsuddín Hakkáni, helyettese Mualim Mohamed Zaman. Logar és Paktia térségének vezetője Szaifurrahman Manszur. Aggasztó, hogy ismét tanyát vertek Dél-Afganisztánnak a kormány ellenőrzése alól kicsúszó területein a külföldi terroristák, pakisztániak, arabok, csecsenek. Paktika, Paktia és Khoszt afgán tartományok arab harcosait az algériai Abu Laisz Al-Dzsazairi irányítja, a szaúdi Abu Ehlász pedig a keleti Kunár és Nurisztán tartományok arab harcosait. Ők támadtak szeptemberben rakétákkal Hava Nurisztáni képviselő-jelölt asszonyra.

Ez azzal magyarázható, hogy egyes területek stabilan kikerülnek a kormányhatalom ellenőrzése alól. A gerillaháború helyi szinteken tartása mellett a nemzetközi terrorizmus és drogmaffia új taktikát választott, nagy támadás helyett a politikai struktúrákba való beépülést. A szeptember 18-án megválasztott új afgán parlamentben képviselő lett az Al-Káidás kapcsolatokkal rendelkező vahábita Szajjáf hadúr, Abdul Szalám Raketi, a tálibok rakétás mollája, Mollah Qalamuddín, a stadionkivégzéseket irányító tálib vallás- és erkölcsügyi miniszter, Maulavi Nabi Mohammad Iszlámj, az óriás Buddhák megsemmisítését elrendelő volt bamiáni tálib kormányzó, és az Al-Káida szövetséges Hekmatjár pártjának több prominense, többek között helyettese Khálid Farúqi, Waqád a Rabbáni-kormány volt igazságügyminisztere, valamint Humájun Dzsarír, a szövetséges erők ellen harcoló Hekmatjár veje.

A választási körülmények, a nagymérvű csalások, megfélemlítések ugyanakkor polgárháborús veszélyt indikálnak. Az új parlament diszfunkciós zavarait állandó válságjelek fogják kísérfni, s működésképtelenségük esetén (vagyis igen gyakran) az elnök dekrétumokkal fog kormányozni. A választási csalások miatt olyan

mértékű és olyan tömeges az elégedetlenség, hogy ha nem torkollik eszkalálódó zavargásokba, akkor a parlament működésképtelensége miatt érzett frusztráció csaphat át könnyen polgárháború kirobbanásához vezető indulatokba. A polgárháború kitörését rendszeres és állandósuló zavargások előzhetik meg. Ebben a rendszerben csak egyetlen elem stabil: az adott szintre beálló, stabilizálódó gerillaháború az ország bizonyos részein és megszilárduló egyéb válsággócok (egyes területek teljes kiesése a kormány hatásköréből).

Így Afganisztánban állandósuló gerillaháború és gyenge parlament és hatástalan kormányzás, Indiában pedig új front nyitása biztosítja az Al-Káidának is oly kívánatos „stratégiai mélységet”. Pakisztánban megszűntek a terrortámadások, ellenben Indiában megkezdődtek.

Az ISAF és a NATO

Ami az ISAF-NATO erőinek afganisztáni tevékenységét illeti, az ENSZ BT mandátumának hiánytalan teljesítése tartós, hosszú távú elkötelezettséget irányoz elő a NATO tagállamai számára. Amennyiben a NATO 2006-tól a tartományi rekonstrukciós csoportok, a PRT-k hálózatát déli irányba, az óramutató járásával ellentétesen, délnyugatról keleti irányba kiterjeszti, békefenntartó feladatai két irányban bővülnek. A koalíciós erőktől a kandahári parancsnokság átvételével a gerillaháború elleni harcra, felkelések leverésére kell felkészülnie, harci képességeit kell fejlesztenie. Különösen a britek rendelkeznek ilyen tapasztalatokkal.

Másrészt viszont a NATO elsősorban a helyi kormányzatot segíti a belső biztonság helyreállításában, más nemzetközi szervezetekkel összehangolva tevékenységét. Ebből adódóan annak ellenére, hogy a katonák a háborút követő újjáépítésen fáradoznak, e tapasztalatok révén erősíteni kell a szervezet válságmegelőző képességeit is. A szeptember 18-i afganisztáni törvényhozási választásokat követően közeledés várható az amerikai-német kapcsolatok terén, legalábbis katonai téren és a NATO keretein belül, mert a különböző afgán politikai erők támogatása terén az Amerikai Egyesült Államok és az EU stratégiája, taktikája markánsan eltér. Németország, az iraki háború fő ellenzője és bírálója, ellenben az afganisztáni ISAF műveletek fő támogatója.

Az afganisztáni törzsi szerep megítélése

A béketeremtés fontos eleme, a nemzetközi közösség részéről a politikai intézményrendszer, a hatékony kormányzás, a parlamentarizmus intézményei és a politikai pártstruktúra kiépítésében nyújtott segítség. Sajátos biztonságpolitikai imperatívusz, hogy mind a politikai, mind a katonai konszolidációhoz hatékony törzsi politika kell, hogy járuljon.

Afganisztánban a PRT-k fő helyi partnerei a törzsi, nemzeti tanácsok. A törzseket nem történelmi anakronizmusnak kell tekinteni, hanem modernizáló erőnek, amely felhasználható a Durand-vonal túloldalán a pastun és beludzsi törzsi ügynökségeken működő modern, szekularizált nacionalista politikai pártok bázisának, a nemzetközi és helyi terrorizmus, iszlám radikalizmus elleni harc, minden külföldi hadseregnél, sokkal hatékonyabb eszközként. Helyes törzsi politika esetén délen, veszélyesnek mondott övezetekben inkább lehet feladatot vállalni, mint az etnikailag és vallásilag tagoltabb és megosztottabb északi régiókban.

A magyar szerepvállalás alternatívái

2006. januárjában újabb nemzetközi konferenciára kerül sor Afganisztánnal kapcsolatosan. A fentiekben ismertetett, igen törekeny helyzetben az egy régióra koncentrált katonai jelenlétünk lenne kívánatos, mint új felajánlás.

Mivel az etnikailag igen heterogén északon sokkal veszélyesebb tartományi rekonstrukciós csoportot létrehozni, mint az etnikailag és vallásilag homogén délen, ahol helyes törzsi politikával a helyi lakossággal biztosítható a *modus vivendi*.

Baghlán ellenben északon is a legveszélyesebb tartomány, a legveszélyesebb tádzsik, hazara és iszmáilita milíciák csatározásának középpontja. A PRT felállítása nem igényel a meglévő zászlóaljnál, illetve az ország különböző területein szétszórtan tevékenykedő katonai szakembereknél (orvosok, légi irányítók stb.) nagyobb létszámot, s mivel a PRT a kezdetekben, mint tisztán katonai szervezet működtetendő, nem igényel különösebb költségvetési plusz megterhelést.

Tévedés azt hinni, hogy egy meglévő PRT infrastruktúrájának átvételével nagy költségvetési megtakarítás érhető el. Ugyanis a déli PRT-k sem minden előzmény nélkül keletkeznek, a tartományi központokban a koalíciós erők táborokkal, helyőrségi épületekkel, ezekhez hozzárendelt infrastruktúrával rendelkeznek, ezek kerülnek átadásra. Akik már más nemzetek által kiépített PRT-t szeretnék tovább működtetni, az anyagiakkal érvelnek. Délen azonban elhagyott helyőrségi épületek és infrastruktúra szintén áll rendelkezésre.

Ami a helyi személyi kapcsolatokat illeti, azokat jobb előről felépíteni, mint más nemzeteknek a helyi erővel elrontott kapcsolatát átvenni. Gyakori továbbá, hogy korábbi szövetségeseik, kétes mudzsáhid tanzímkok tukmálnak a nyugatiakra helyi ellátási struktúrákat, tolmácsokat, akik a külföldieket szervezetük megbízásából jól kézben tartják, esetleg félrevezetik, de feltétlenül kihasználják. Mindez megfigyelhető volt az EU választási missziója esetén is, ahol olyan munkaerő-közvetítő

céggel kötöttek szerződést, amely Mohaqqueq hazara hadúr személyes érdekkörébe tartozik. Mindezek alapján azt javasoljuk, hogy ne legyen a magyar kormánynek egy, a pastun délen felajánlott PRT állítás feladatával szemben több fenntartása, mint a bonyolultabb és nem kevésbé turbulens északon.

A fentiekben vázolt, a politikai intézményrendszert erősítő feladatokból pedig EU-s keretekben, vagy nem-kormányzati szereplők bevonásával - mint például a Budapesten és Kabulban bejegyzett Afganisztán Alapítvány -, pályázati keretek felhasználásával is kivehetjük a részünket mindaddig, amíg a PRT meg nem erősíthető (az első telepítési fázisban még nyilvánvalóan nem) civil elemekkel.